

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ υπ' αρ. 421 / 2005

ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Γ' Τμήματος
Συνεδρίαση της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2005

Σύνθεση

Πρόεδρος : Γεώργιος Πουλάκος
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Νομικοί Σύμβουλοι : Πασχάλης Κισσούδης, Νικόλαος Μαυρίκας,
Ιωάννης Τρίαντος, Αλέξανδρος Καραγιάννης,
Ηλίας Δροσογιάννης, Ιωάννης Διονυσόπουλος
και Ανδρέας Χαρλαύτης

Εισηγητής : Δημήτριος Ε. Κατωπόδης
Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ. (Γνώμη χωρίς ψήφο)

Ερώτημα: Φ.210/12/97446/2-6-2005 έγγραφο του ΓΕΕΘΑ.

Περίληψη ερωτήματος: Αν είναι νομικώς δυνατή και υπό ποιές
προϋποθέσεις η επίταξη – αναγκαστική μίσθωση
των εγκαταστάσεων του Αεροδρομίου

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» μαζί με το αναγκαίο για τη λειτουργία αυτού προσωπικό.

Επί του παραπάνω ερωτήματος το Ν.Σ.Κ. γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. Με το προαναφερόμενο ερώτημα του ΑΓΓΕΕΘΑ δίδεται ότι για την υποστήριξη των Εθνικών σχεδίων των Ενόπλων Δυνάμεων σε περιόδους κρίσεων, εντάσεων, ταχύτατα εξελισσομένων καταστάσεων και πολέμου, αλλά και κατά τη διάρκεια εθνικών ασκήσεων μεγάλης κλίμακος, ανακύπτει η ανάγκη επίταξης – αναγκαστικής μίσθωσης των εγκαταστάσεων του Αεροδρομίου «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» μαζί ή όχι με το αναγκαίο για τη λειτουργία αυτών προσωπικό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η εξυπηρέτηση των εθνικών σχεδίων μπορεί να απαιτεί, κατά περίπτωση, τη χρήση ορισμένων κτιριακών εγκαταστάσεων και υποδομών του αεροδρομίου για τη λειτουργία γραφείων, κέντρου επιχειρήσεων, αίθουσας φόρτου, χώρων αποθήκευσης υλικών, δαπέδων στάθμευσης αεροσκαφών κάθε τύπου (μαχητικών, μεταφορικών, ελικοπτέρων κλπ.), χώρων συγκέντρωσης και μεταφόρτωσης εφέδρων, χώρων εγκατάστασης αντιαεροπορικών συστημάτων, κλπ. Για το λόγο αυτό απαιτείται ο λεπτομερής σχεδιασμός και η συνεργασία με τον αρμόδιο φορέα λειτουργίας του αεροδρομίου ήδη από τον καιρό της ειρήνης. Ενόψει των ανωτέρω, η αρμόδια υπηρεσία υπέβαλε το εξεταζόμενο ερώτημα, ήτοι αν είναι δυνατή και υπό ποιές προϋποθέσεις η επίταξη – αναγκαστική μίσθωση του διεθνούς αεροδρομίου «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ».

II. A. Στο άρθρο 18 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με τις επιτάξεις για τις ανάγκες των ενόπλων δυνάμεων σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης, ή για τη θεραπεία άμεσης κοινωνικής ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή υγεία».

Στο άρθρο 18 παρ. 5 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«Εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στις προηγούμενες παραγράφους, μπορεί να προβλεφθεί με νόμο και κάθε άλλη στέρηση της ελεύθερης χρήσης και κάρπωσης της ιδιοκτησίας που απαιτείται από ιδιαίτερες περιστάσεις. Νόμος ορίζει τον υπόχρεο και τη διαδικασία καταβολής στο δικαιούχο του ανταλλάγματος της χρήσης ή κάρπωσης, το οποίο πρέπει να ανταποκρίνεται στις υφιστάμενες κάθε φορά συνθήκες. Μέτρα που επιβλήθηκαν με την εφαρμογή της παραγράφου αυτής αίρονται

αμέσως μόλις εκλείψουν οι ιδιαίτεροι λόγοι που τα προκάλεσαν. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης παράτασης των μέτρων αποφασίζει για την άρση τους, κατά κατηγορίες περιπτώσεων, το Συμβούλιο της Επικρατείας, ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον».

Περαιτέρω, στο άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«Οποιασδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται. Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της Χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, καθώς και τα σχετικά με την προσφορά προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την ικανοποίηση τοπικών αναγκών».

Εξάλλου, στο άρθρο 107 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«Η πριν από την 21 Απριλίου 1967 νομοθεσία με αυξημένη τυπική ισχύ για την προστασία κεφαλαίων εξωτερικού διατηρεί την αυξημένη τυπική ισχύ που είχε και εφαρμόζεται και στα κεφάλαια που θα εισάγονται στο εξής.....».

Τέλος, στο άρθρο 112 του Συντάγματος ορίζεται ότι:

«1. Σε θέματα που για τη ρύθμισή τους προβλέπεται ρητά από διατάξεις του Συντάγματος η έκδοση νόμου, οι κατά περίπτωση νόμοι ή διοικητικές πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα, που υπάρχουν κατά την έναρξη ισχύος του, εξακολουθούν να ισχύουν ώσπου να εκδοθεί ο νόμος που προβλέπεται κατά περίπτωση, εκτός αν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις του Συντάγματος».

Β. Στο Ν.2687/1953 «περί επενδύσεως και προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού» ΦΕΚ Α'1317 ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 11

Παρ. 1

Παρ. 2 Δεν επιτρέπεται επίσης επίταξις περιουσιακών στοιχείων των ως άνω επιχειρήσεων, ειμή μόνον κατά το Σύνταγμα δια τας ανάγκας των Ενόπλων Δυνάμεων εις περιπτώσιν εμπολέμου καταστάσεως και εφ' όσον διαρκεί αυτή. Εις περιπτώσιν επιτάξεων ο δικαιούχος λαμβάνει δικαία αποζημίωσιν διά την υπό του Ελληνικού Κράτους χρήσιν των περιουσιακών αυτού στοιχείων, καθ'όν χρόνον διαρκεί η επίταξις, καθοριζομένη δια κοινής συμφωνίας Ελληνικής Κυβερνήσεως και δικαιούχων. Εν διαφωνία η αποζημίωσις αύτη ορίζεται διά διαιτησίας κατά τα προβλεπόμενα κατωτέρω εν τω άρθρω 12 του παρόντος Ν.Δ'τος. Εάν ο δικαιούχος δεν αποδέχεται την υπό τους ανωτέρω όρους επίταξιν δικαιούται πλήρους αποζημιώσεως δια την αξίαν επιταχθέντων περιουσιακών στοιχείων καθοριζομένης δια κοινής συμφωνίας

Ελληνικής Κυβερνήσεως και δικαιούχου. Εν διαφωνία η αποζημίωσις αὐτῆ ὀρίζεται δια διαιτησίας.....».

Γ. Στο Ν. 2338/1995 «Κύρωση Σύμβασης Ανάπτυξης του νέου Διεθνούς Αεροδρομίου της Αθήνας στα Σπάτα, ίδρυση της Εταιρείας "Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε.", έγκριση περιβαλλοντικών όρων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' /202), ορίζονται, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Άρθρο 1.

1. Ορισμοί....."Εταιρεία Αεροδρομίου" σημαίνει την ανώνυμη εταιρεία που θα συσταθεί με το κυρωτικό νόμο με την επωνυμία "Διεθνής Αερολιμήν Αθηνών".

Άρθρο 2. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ

2.1.

2.2.1. Το Ελληνικό Δημόσιο παρέχει στα μέλη της κοινοπραξίας για το σύνολο της συμβατικής περιόδου το αποκλειστικό δικαίωμα και προνόμιο να πραγματοποιήσουν τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, ολοκλήρωση, θέση σε λειτουργία, συντήρηση, λειτουργία, διοίκηση και ανάπτυξη του Αεροδρομίου (συμπεριλαμβανομένου του αποκλειστικού δικαιώματος και προνομίου χορήγησης δικαιωμάτων αεροδρομίου).....

2.2.4 υπό την επιφύλαξη και σύμφωνα με τις επόμενες διατάξεις της παρούσας σύμβασης, η εταιρεία Αεροδρομίου κατά τη διάρκεια της συμβατικής περιόδου θα έχει το αποκλειστικό δικαίωμα και προνόμιο, αλλά και την υποχρέωση να πραγματοποιήσει τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, ολοκλήρωση, θέση σε λειτουργία, συντήρηση, λειτουργία και ανάπτυξη του αεροδρομίου.....».

«Άρθρο 5. Δίκαιο

5.1 Εκτός αν άλλως προβλέπεται στην παρούσα σύμβαση, υπό την προϋπόθεση της κύρωσής της σύμφωνα με το άρθρο 6.1 ... θα υπερισχύει παντός Ελληνικού νόμου, γενικής ή ειδικής φύσεως, εν ισχύει κατά την ημερομηνία έναρξης, εκτός αν και κατά το μέτρο που ο εν λόγω νόμος θεσπίζεται για την εκτέλεση ή εφαρμογή του Κοινοτικού δικαίου ή οποιασδήποτε υποχρέωσης που πηγάζει από διεθνή συνθήκη.....».

«Άρθρο 7. ΑΚΙΝΗΤΟ ΚΑΙ ΖΩΝΗ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

7.1.1. Με τη δημοσίευση του κυρωτικού νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το Ελληνικό Δημόσιο θα καταστεί ο αποκλειστικός κύριος ολοκλήρου του ακινήτου... και θα απολαύει όλων των δικαιωμάτων κυριότητας, κατοχής και νομής επί του ακινήτου.....

7.2. Το Ελληνικό Δημόσιο συνιστά με την παρούσα επικαρπία υπέρ της εταιρείας αεροδρομίου για τη διάρκεια της συμβατικής περιόδου επί ολοκλήρου του ακινήτου και επί όλων των κτιρίων, κατασκευών, εγκαταστάσεων και λοιπών εμπραγμάτων

 4

και ακινήτων περιουσιακών στοιχείων που θα ευρίσκονται εκάστοτε στο ακίνητο...».

«Άρθρο 11. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

11.1.1. (α)....

(β) Το Ελληνικό Δημόσιο δύναται είτε το ίδιο είτε μέσω οποιασδήποτε Ελληνικής Δημόσιας Υπηρεσίας να παρέμβει ή να διακόψει τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, ολοκλήρωση, θέση σε λειτουργία, συντήρηση, λειτουργία, διοίκηση ή/ και ανάπτυξη του αεροδρομίου:

(i) για λόγους εθνικής άμυνας,

(ii)

(vii) εάν άλλως το Ελληνικό Δημόσιο θεωρεί απαραίτητο να προστατεύσει τα εθνικά του συμφέροντα και η εταιρεία Αεροδρομίου δεν ανταποκρίθηκε ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με αυτό.

(γ) Ουδμία τοιαύτη διακοπή ή παρέμβαση θα έχει διάρκεια ή έκταση μεγαλύτερη από όσο είναι αναγκαία λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις που προκάλεσαν τη σχετική απαίτηση.

11.1.2. Σε περίπτωση οποιασδήποτε διακοπής ή παρέμβασης από το Ελληνικό Δημόσιο ή από οποιαδήποτε Ελληνική Δημόσια Υπηρεσία (α) όπως αναφέρεται στο άρθρο 11.1.1.(β) (i) ή (vii)σε κάθε τέτοια περίπτωση το Ελληνικό Δημόσιο θα καταβάλει στην εταιρεία αεροδρομίου αποζημίωση σύμφωνα με το άρθρο 32.3. (αποζημίωση)».

«Άρθρο 31. Ανωτέρα βία

«ορισμός ανωτέρας βίας: Στην παρούσα σύμβαση "Ανωτέρα βία" σημαίνει μόνο:

31.1.1. πόλεμο (κηρυγμένο ή ακήρυκτο), εισβολή, ένοπλη σύγκρουση ή εχθροπραξίες που σε κάθε περίπτωση εμπλέκουν η άμεσα θίγουν το Ελληνικό Κράτος,

31.1.2 επανάσταση, ταραχές, εξέγερση η άλλη λαϊκή αναταραχή, τρομοκρατική ενέργεια ή δολιοφθορά σε κάθε περίπτωση εντός των ορίων της Ελλάδος.....».

31.2.1 «ούτε το Ελληνικό Δημόσιο ούτε οποιαδήποτε Ελληνική Δημόσια υπηρεσία ή η εταιρεία αεροδρομίου θα ευθύνεται για οποιαδήποτε παράλειψη ή καθυστέρηση συμμόρφωσης προς οποιαδήποτε υποχρέωση προς την παρούσα σύμβαση ή σύμφωνα με αυτή κατά το μέτρο που η εν λόγω παράλειψη ή καθυστέρηση έχει προκληθεί άμεσα από κάποιο γεγονός ανωτέρας βίας.....».

«Άρθρο 32. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΑΣΗ

32.1. Αποζημίωση καταβλητέα από την εταιρεία Αεροδρομίου.

32.1.1. Επιφυλασσομένων των όσων άλλως προβλέπονται στην παρούσα Σύμβαση, σε περίπτωση οποιασδήποτε παράβασης οποιασδήποτε διάταξης ή αθέτησης

 5

υποχρέωσης..... από την εταιρεία Αεροδρομίου, η τελευταία θα καταβάλλει αποζημίωση στο Ελληνικό Δημόσιο σύμφωνα με το άρθρο 32 (αποζημίωση για παράβαση).

32.1.3.Εαν εντός της περιόδου αυτής η εταιρεία δεν έχει επανορθώσει την παράβαση ή την αθέτηση υποχρέωσης, το Ελληνικό Δημόσιο δύναται να επιβάλλει χρηματική ποινή.....».

32.3. Αποζημίωση

32.3.1. Εάν το Ελληνικό Δημόσιο υποχρεούται σύμφωνα με οποιαδήποτε διάταξη της παρούσης σύμβασης να αποζημιώσει την εταιρεία Αεροδρομίου για τις συνέπειες οποιασδήποτε πράξης, γεγονότος ή παράλειψης σύμφωνα με το παρόν άρθρο 32.3., τότε το Ελληνικό Δημόσιο θα καταβάλλει στην εταιρεία αεροδρομίου σύμφωνα με τις παρακάτω διατάξεις του παρόντος άρθρου 32.3 ποσά ίσα

«Άρθρο 33. Καταγγελία

Στο άρθρο αυτό προβλέπεται η δυνατότητα καταγγελίας της συμβάσεως για παραβάσεις της.

Δ. Στο Π.Δ. 267/1996 «Περί εγκρίσεως εισαγωγής κεφαλαίων από το εξωτερικό βάσει του Ν.Δ. 2687/1953 από τις εταιρείες HOCHTIEF AKTIENGELLSCHAFT VORM, GEBR. HELFMANN κλπ., (ΦΕΚ Α'192), ορίζονται τα εξής:

« **Άρθρο 1.** Εγκρίνουμε βάσει του Ν.Δ. 2687/1953 εισαγωγή κεφαλαίων εκ μέρους των εταιρειών HOCHTIEF κλπ., ποσού εκατόν ογδόντα εκατομμυρίων Λογιστικών Μονάδων (ECU 180.000.000) για τη συμμετοχή τους στο κεφάλαιο της εταιρείας "ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΗΝ ΑΘΗΝΩΝ".....».

«Άρθρο 5. Παρ. 3

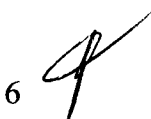
α. Όλα τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας εξαιρούνται πάσης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

β. Δεν επιτρέπεται η επίταξη των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, ειμή μόνον, κατά το Σύνταγμα για τις ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων σε περίπτωση εμπολέμου καταστάσεως και εφόσον διαρκεί αυτή

Ε. Στο Ν. 4442 της 20^{ης} Αυγ./ 8 Σεπτ. 1929 «Περί στρατιωτικών και ναυτικών εισφορών και ναυλώσεων» (ΦΕΚ Α'1339), ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

Άρθρο 1.

Παρ. 1."Τα ελλείποντα εις τας Ενόπλους Δυνάμεις ένεκεν ανεπαρκείας των συνήθων αυτών μέσων εν μερική ή καθολική επιστρατεύσει ή εν κλήσει κλάσεών τινων εφεδρείας προς δοκιμαστικήν εφαρμογήν της επιστρατεύσεως ή προς γενικάς

 6

ασκήσεις ή εν περιπτώσει κινδύνων των εθνικών συμφερόντων ή εν περιόδω εντάσεως των διπλωματικών σχέσεων ή εν περιπτώσει απεργιών, συμπληρούνται εκ των πόρων της χώρας δι' εισφορών κατά τας διατάξεις του παρόντος κώδικος".

Άρθρο 2

Παρ. 1. Εισφοραί νοούνται εν τω κώδικι, η δι' επιτάξεως χορηγία εις τας Ενόπλους Δυνάμεις παρά του κατόχου

α.....

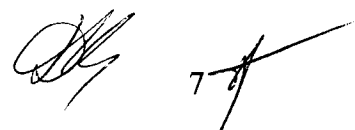
ι. Πητικών μέσων γενικώς και πάντων των τας εναερίους συγκοινωνίας εξυπηρετούντων μετά των εγκαταστάσεων και ευκολιών τούτων μετά ή άνευ του προσωπικού αυτών.

Παρ. 2. Κάτοχος δια την εφαρμογήν του κώδικος θεωρείται παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον έχον κατά την επιβολήν των εισφορών είτε την νομήν αυτών είτε την απλήν κατοχήν εξ' εμπραγμάτων δικαιωμάτων είτε οπωσδήποτε άλλως.....».

ΣΤ. Τέλος, με το π.Δ. 371/2002 ΦΕΚ Α'320 έγινε άρση της καταστάσεως γενικής επιστρατεύσεως στην οποία είχαν τεθεί οι Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα ασφαλείας της χώρας από 20 Ιουλίου 1974 με το Π.Δ. 506/1974 «Περί γενικής επιστρατεύσεως των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων ασφαλείας» ΦΕΚ Α'206.

III. Από τις ανωτέρω διατάξεις και καθ' ερμηνεία αυτών αυτοτελώς και σε συνδυασμό, σύμφωνα με το γράμμα, το πνεύμα και το σκοπό τους, συνάγονται τα ακόλουθα:

1. Η παρ. 3 του άρθρου 18 του Σ. αναφέρεται στις επιτάξεις πραγμάτων, που διακρίνονται σε στρατιωτικές, εφόσον δι' αυτών εξυπηρετούνται ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων και σε πολιτικές, εφόσον δι' αυτών θεραπεύεται άμεση κοινωνική ανάγκη, η μη αντιμετώπιση της οποίας θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και υγεία. Η επίταξη προσωπικών υπηρεσιών προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 3 του Σ. (βλ. Π.Π. Παραρά: «Σύνταγμα και ευρωπαϊκή Σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου» {2001} υπό το άρθρο 18 του Σ.). Επίταξη είναι η προσωρινή στέρηση της ιδιοκτησίας με μονομερή πράξη του Κράτους, προς το σκοπό να ικανοποιηθεί έκτακτη δημόσια ανάγκη (βλ. Π. Παραρά: όπου ανωτέρω με παραπομπή στις ΣτΕ 1677, 4375/1980, 3742/1977). Για τις στρατιωτικές επιτάξεις η ανάγκη είναι πάντοτε άμεση στην περίπτωση πολέμου ή επιστρατεύσεως (βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου: «Ατομικά Δικαιώματα» παρ. 1290 σημ. 420). Πάντως, το

Συμβούλιο της Επικρατείας δέχεται ότι η επιβολή του εξαιρετικού μέτρου της επιτάξεως επιτρέπεται, όχι μόνον όταν συντρέχει επείγουσα και πρόσκαιρη ανάγκη, αλλά και επί μόνιμης ανάγκης, που όμως είναι άμεση και επιτακτική έως την οριστική αντιμετώπιση μέσα σε εύλογο χρόνο (βλ. ΣτΕ 1094/2005, 1948/2001, Π. Δαγτόγλου όπου ανωτέρω με παραπομπή στην απόφαση του ΣτΕ 1063/1998, το Σ. 1998, 995, Κων/νου Χιώλου: «Το μέτρο της επιτάξεως της ιδιοκτησίας» Αρχ. Νομ. 2004, 311 επ.).

2. Από τις περιπτώσεις που δικαιολογούν την κήρυξη της επίταξης είναι ο "πόλεμος" και η "επιστράτευση". Υποστηρίζεται στη θεωρία ότι οι καταστάσεις αυτές πρέπει να υπάρχουν τόσο από νομική, όσο και κυρίως από πραγματική άποψη (γενικευμένη διεξαγωγή εχθροπραξιών ή έκτακτη και διευρυμένη κινητοποίηση των ενόπλων δυνάμεων, (βλ. Κώστα Χ. Χρυσόγονου: «Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα», έκδοση 2^η σελ. 358). Ωστόσο, η νομολογία έχει δεχθεί ότι είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η επίταξη και στην περίπτωση κήρυξης γενικής επιστρατεύσεως με Π.Δ/γμα (ΣτΕ 1677/1980).

(Πάντως, σήμερα με το προαναφερόμενο Π.Δ. 371/2002 έχει αρθεί το Π.Δ. 506/1974 με το οποίο είχε κηρυχθεί γενική επιστράτευση).

3. Οι στρατιωτικές επιτάξεις κηρύσσονται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει ο προεκτεθείς ειδικός νόμος 4442/1929 περί στρατιωτικών και ναυτικών εισφορών και ναυλώσεων. Ειδικότερα, στην παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 4442/1929 ορίζεται η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών των Ενόπλων Δυνάμεων από τους πόρους της χώρας στις περιπτώσεις:

α) μερικής ή ολικής επιστράτευσης

β) κλήσης κλάσεων τινων εφεδρείας προς δοκιμαστική εφαρμογή
επιστρατεύσεως

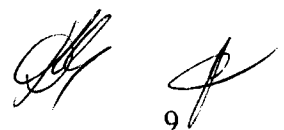
γ) γενικές ασκήσεις

δ) κίνδυνο των εθνικών συμφερόντων ή σε περίοδο εντάσεων των διπλωματικών σχέσεων.

Στο άρθρο 2 παρ. 1 του ίδιου νόμου αναφέρονται ως "εισφοραί", τουτέστιν οι δι' επιτάξεως χορηγίες προς τις ένοπλες δυνάμεις διαφόρων πραγμάτων, αντικειμένων κλπ. από τους κατόχους των, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα πτητικά μέσα με τις εγκαταστάσεις και ευκολίες τούτων μετά ή άνευ του προσωπικού. Ως προς τη ρυθμιστική εμβέλεια της

προαναφερθείσης διατάξεως του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 4442/1929 πρέπει να σημειωθεί ότι με την υπ' αρ. 83/2000 γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ. έγινε δεκτό ότι **«Από την ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων του κώδικα περί στρατιωτικών ναυτικών εισφορών και ναυλώσεων και ειδικότερα της παρ. 1 του άρθρου 1 του εν λόγω κώδικα που είναι πλήρως εναρμονισμένη στις συνταγματικές επιταγές των παρ. 3 και 5 του άρθρου 18 του Σ., αναμφισβήτητα προκύπτει ότι σε περιόδους κρίσεων και ταχύτατα εξελισσομένων καταστάσεων που πιθανολογείται πάρα πολύ ότι μπορεί να εξελιχθούν αστραπιαίακαι να δημιουργήσουν πολεμικά γεγονότα στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας ή ακόμη και εκτός αυτής, εφόσον με αυτά μπορεί να τεθούν σε άμεσο κίνδυνο τα εθνικά συμφέροντα, δικαιολογείται απόλυτα στα αρμόδια όργανα της Διοίκησης να προβούν σε άμεση αναγκαστική μίσθωση ή επίταξη των απαραίτητων για την αντιμετώπιση των εν λόγω έκτακτων καταστάσεων αεροπορικών μέσων της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας, ως και άλλων Ελληνικών ιδιωτικών αεροπορικών εταιρειών μαζί ή όχι με το απαραίτητο για την κίνηση αυτών προσωπικό..... Επομένως, είναι δυνατή η επίταξη ή η αναγκαστική μίσθωση κατ' εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως του κώδικα περί επιτάξεων για την αντιμετώπιση καταστάσεων που αναγράφονται στο ερώτημα, με την έκδοση κάθε φορά πλήρους δικαιολογημένης αποφάσεως ως προς την πιθανολόγηση του εθνικού κινδύνου ή κινδύνου εθνικού συμφέροντος, η οποία πρέπει να είναι εναρμονισμένη και προς τις προεκτεθείσες συνταγματικές διατάξεις και ειδικότερα της παρ. 5 του άρθρου 18 του συντάγματος να έχει όλως εξαιρετικό και προσωρινό χαρακτήρα.....».**

Παρατηρείται ότι, η προαναφερομένη γνωμοδότηση του ΝΣΚ έχει εκδοθεί πριν από την έκδοση και δημοσίευση του Π.Δ. 371/2002, αλλά και πριν από την ισχύ της διατάξεως του άρθρου 14 του Ν. 3036/2002 σύμφωνα με το οποίο «σε ό,τι αφορά την κάλυψη επιτακτικών αναγκών σε προσωπικό των βοηθητικών πλοίων του Πολεμικού Ναυτικού προς αντιμετώπιση αμυντικών αναγκών της χώρας, οι διατάξεις του Ν. 4442/1929, όπως ισχύει, εφαρμόζονται αποκλειστικά στις περιπτώσεις πολέμου, γενικής επιστρατεύσεως και εφόσον τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος για την κατάσταση πολιορκίας».

4. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 11 του Ν.Δ. 2687/1953, ενόψει και του σκοπού της, που είναι η προστασία και των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων ενισχυομένων με κεφάλαια εξωτερικού, επιβάλλονται περιορισμοί ως προς τη διενέργεια αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και επιτάξεων. Ως προς τις τελευταίες: α) περιορίζεται η επίταξη σε περιπτώσεις εμπολέμου καταστάσεως και εφόσον διαρκεί αυτή, μη επιτρεπόμενη εν καιρώ ειρήνης και β) η επίταξη συνίσταται πάντοτε σε αφαίρεση της χρήσεως και καρπώσεως μόνον, εκτός αν ο δικαιούχος επιλέγει την αφαίρεση της κυριότητας (βλ. *Ι. Δρυλλεράκη: «Επένδυσις και προστασία κεφαλαίων εξωτερικού» Ν.Δ. 2687/1953 υπό το άρθρο 11 σελ. 120*).

Πάντως, έχει κριθεί νομολογιακά (ΣτΕ 58/1977 Ολ. ΤοΣ 1977,625, όπου και παρατηρήσεις Γ.Ι.Κασιμάτη) ότι η προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 11 παρ. 1 του Ν.Δ. 2687/1953, ερμηνευόμενη ενόψει των άρθρων 107 παρ. 1, 106 παρ. 3 και 17 παρ. 1 του Συντάγματος, απαγορεύει πάσαν αναγκαστική απαλλοτρίωση αφορώσα την εκτέλεση κοινών έργων δημοσίας ωφελείας, ουχί όμως και έργων εχόντων γενικότερα, ως εκ της φύσεώς των, σημασίαν δια το κοινωνικό σύνολο ή συνδεομένων με υπέρτερα εθνικά συμφέροντα (ως είναι τα αφορώντα στην Άμυνα της χώρας), διότι το τελευταίον τούτο θα υπερέβαινε τα υπό του συνταγματικού νομοθέτου ηθελημένα όρια και θα απέκτα χαρακτήρα αντικοινωνικών.

(Σύμφωνα με τον Γ.Κασιμάτη- βλ. παρατηρήσεις στη ΣτΕ 58/1977 Ολ. ΤοΣ 1977 σελ. 629- το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος παρέχει τη βάση στην υπό κρίση περίπτωση για την "ερμηνεία εφαρμογής" του άρθρου 11 παρ. 1 του Ν.Δ. 2687/1953, γιατί αποτελεί μια διάταξη πλαισίου στο σύστημα κανόνων που ανήκει το άρθρο 107 παρ. 1 του συντάγματος).

5. Η σύμβαση ανάπτυξης του αεροδρομίου γνωστή ως A.D.A. (Airport Development Agreement), ρυθμίζει ένα πλέγμα σχέσεων για την κατασκευή, λειτουργία και ανάπτυξη του νέου διεθνούς αερολιμένα των Σπάτων (βλ. *Ελ. Τροβά – Δημ. Κούτρα: « Η κατασκευή του ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου και η σύμβαση παραχώρησης δημοσίων έργων» σελ. 271 επ.*). Η σύμβαση παρέχει στα μέλη της κοινοπραξίας το αποκλειστικό δικαίωμα και προνόμιο να πραγματοποιήσουν τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, ολοκλήρωση, θέση σε λειτουργία, συντήρηση, διοίκηση και ανάπτυξη του αεροδρομίου για

τη συμβατική περίοδο. Τα μέλη της αναδόχου κοινοπραξίας ανέλαβαν την υποχρέωση να συμμετάσχουν στο κεφάλαιο Ανώνυμης εταιρείας που ιδρύεται με το νόμο που κυρώνει τη σύμβαση. Με το Π.Δ. 267/1996 εγκρίθηκε η εισαγωγή κεφαλαίων από τις εταιρείες που ως κοινοπραξία ανέλαβαν το έργο για τη συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας "Διεθνής Αερολιμήν Α.Ε.". Έτσι, επιτεύχθηκε η υπαγωγή των κεφαλαίων στο καθεστώς του Ν.Δ. 2687/1953.

6. Με τη δημοσίευση του κυρωτικού της προαναφερομένης συμβάσεως νόμου 2338/1995 το Ελληνικό Δημόσιο έγινε κύριο ολοκλήρου του ακινήτου, πλην όμως, σύμφωνα με το άρθρο 7.2.1. το Ελληνικό Δημόσιο συνέστησε επικαρπία υπέρ της εταιρείας Αεροδρομίου για τη διάρκεια της συμβατικής περιόδου. Στην κυρωθείσα με τον προεκτεθέντα νόμο σύμβαση προβλέφθηκε η δυνατότητα του Δημοσίου μέσω οιασδήποτε υπηρεσίας του να παρέμβει ή να διακόψει τη λειτουργία, διοίκηση και ανάπτυξη του αεροδρομίου για λόγους, μεταξύ άλλων, εθνικής Άμυνας ή αν το Ελληνικό Δημόσιο θεωρεί απαραίτητο να προστατεύσει τα εθνικά του συμφέροντα και η εταιρεία Αεροδρομίου δεν ανταποκρίθηκε ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Ελληνικού Δημοσίου. Συνομολογείται δε και η αρχή της αναλογικότητας με τη ρήτρα της 11.1.1 (γ), σύμφωνα με την οποία ουδεμία διακοπή ή παρέμβαση θα έχει διάρκεια ή έκταση μεγαλύτερη από όση είναι αναγκαία λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις που προκάλεσαν τη σχετική απαίτηση. Ακόμη, προβλέπεται στη σύμβαση ότι σε περίπτωση οποιασδήποτε διακοπής ή παρεμβάσεως από το Ελληνικό Δημόσιο, το τελευταίο θα υποχρεούται σε αποζημίωση σύμφωνα με το άρθρο 32.3 της συμβάσεως. Τέλος, στην κυρωθείσα με τον προαναφερόμενο νόμο έχουν συνομολογηθεί ρήτρες για αποζημίωση του Δημοσίου σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεως της εταιρείας που απορρέει από τη σύμβαση.

IV. Από τις προαναλυθείσες διατάξεις σε συνδυασμό με τα δεδομένα του ερωτήματος συνάγονται οι ακόλουθες κρίσιμες για την απάντηση στο ερώτημα παραδοχές:

α) Η επίταξη περιουσιακών στοιχείων επιχειρήσεων τα κεφάλαια των οποίων υπάγονται στο καθεστώς του Ν. 2687/1953 μπορεί να γίνει μόνον σε περίοδο εμπόλεμης κατάστασης και όσο διαρκεί αυτή. Ωστόσο, σε περιόδους

11

πραγματικής κινητοποίησης των Ενόπλων Δυνάμεων ή επιστράτευσης, για την αντιμετώπιση εξωτερικής απειλής, είναι δυνατή η επίταξη περιουσιακών στοιχείων των προαναφερομένων εταιρειών, διότι το οιοδήποτε δικαίωμα απορρέον από την αυξημένης τυπικής ισχύος νομοθεσία προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού κάμπτεται έναντι της προστασίας επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι η προστασία της εθνικής Άμυνας της χώρας (πρβλ. ανωτέρω ΣτΕ 58/1977 Ολ.), άλλως το δικαίωμα τούτο προβαλλόμενο στις περιπτώσεις των ως άνω καταστάσεων θα ασκείται καταχρηστικώς κατ' άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος.

β) Εν καιρώ ειρήνης οι οποιεσδήποτε ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων δύνανται να ικανοποιηθούν, μόνον στο μέτρο που συναινεί η υπό το ειδικό νομικό καθεστώς προστασίας κεφαλαίων εξωτερικού τελούσα επιχείρηση, τούτου επιτυγχανομένου μέσω των συνήθων νομικών θεσμών του ιδιωτικού δικαίου.

γ) Ειδικώς δε, στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με τη σύμβαση Ανάπτυξης του Αεροδρομίου Σπάτων, που κυρώθηκε με το Ν. 2338/1995 το Ελληνικό Δημόσιο ή οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία δύναται, κατ' ενάσκηση συμβατικού δικαιώματος, να παρέμβει ή ακόμα και να διακόψει τη λειτουργία, διοίκηση κλπ. του αεροδρομίου, έναντι αποζημιώσεως, για λόγους Εθνικής Άμυνας και προστασίας των εθνικών του συμφερόντων, εφόσον στην τελευταία αυτή περίπτωση η εταιρεία Αεροδρομίου δεν ανταποκρίθηκε ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Ελληνικού Δημοσίου. Εξ' αυτού έπεται ότι πριν από οποιαδήποτε παρέμβαση ή διακοπή, το Ελληνικό Δημόσιο θα πρέπει να γνωστοποιεί στην εταιρεία τις απαιτήσεις του, για την προστασία των εθνικών του συμφερόντων.

Υ. Κατ' ακολουθίαν των προεκτεθέντων η απάντηση, που κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, αρμόζει στο υποβαλλόμενο ερώτημα είναι ότι είναι δυνατή η επίταξη των εγκαταστάσεων του Αεροδρομίου Ελευθέριος Βενιζέλος και ειδικότερα η επίταξη επί του ιδιοτύπου εμπραγμάτου δικαιώματος της επικαρπίας της "Εταιρείας Αεροδρομίου" καθώς και των υπηρεσιών του αναγκαιούτος προσωπικού μόνον σε περίπτωση πολέμου, εισβολής, ένοπλης σύγκρουσης στην οποία εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα το Ελληνικό Κράτος, καθώς και σε περίπτωση κρίσεων και ταχύτατα εξελισσομένων

καταστάσεων που απαιτούν άμεση κινητοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων και οι οποίες καταστάσεις μπορεί να εξελιχθούν αστραπιαία σε πολεμικά γεγονότα στο έδαφος της Ελληνικής επικράτειας ή και εκτός αυτής, εφόσον συνεπεία αυτών μπορεί να τεθούν σε άμεσο κίνδυνο τα εθνικά συμφέροντα. Επίσης είναι δυνατή η επίταξη σε περίπτωση επιστρατεύσεως για την άμεση στρατιωτική υποστήριξη των Ενόπλων Δυνάμεων και την αντιμετώπιση άμεσης απειλής της εδαφικής ακεραιότητας, της εθνικής κυριαρχίας και της ασφάλειας των πολιτών εναντίον οποιασδήποτε εξωτερικής επίθεσης ή απειλής (πρβλ. άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2292/1995, «Λειτουργία ΥΕΘΑ κλπ.» ΦΕΚ Α΄-35).

Εν καιρώ, όμως, ειρήνης η ανάγκη των Ενόπλων Δυνάμεων για την εξυπηρέτηση των εθνικών σχεδίων με τους τρόπους που διαλαμβάνεται στο ερώτημα μπορεί να επιτευχθεί στο πλαίσιο των όρων και προϋποθέσεων της συμβάσεως αναπτύξεως του νέου διεθνούς αεροδρομίου της Αθήνας που κυρώθηκε με το Ν. 2338/1995 κατά τα ειδικότερα στην παρ. ΙΙΙ γ εκτιθέμενα .

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 22 - 9- 2005

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Γεώργιος Πουλάκος

Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Δημήτριος Κατωπόδης

Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ